

ที่ อว ๗๔๑๗/ว๐๒๕๖

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ตอบรับการตีพิมพ์บทความวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

เรียน/เจริญพร นายคมลิต นามไว, นายระพีพัฒน์ หาญโสภณ, พระมหานิพัทธ์ จิรวทมน, นายประจักษ์ สีป, นางสาวมณฑกานต์ บุ่งแสน, นางสาวอริยญา บรรณากิจ, นางสาวจิรภา อาคม, นางสาวนิลมล โคตรแสง

ตามที่ท่านได้ส่งบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามคุณธรรม อัตลักษณ์โรงเรียนคุณธรรม” เพื่อพิมพ์เผยแพร่ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด นั้น กองบรรณาธิการได้เสนอบทความดังกล่าวให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ได้พิจารณาแล้ว และกองบรรณาธิการเห็นชอบรับบทความของท่านตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๓) ซึ่งเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI แล้ว

จึงเรียน/เจริญพรมาทราบ

ขอเจริญพร

(พระครูกิตติวราร, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

งานวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔, ๐๙-๓๔๓๙-๐๖๘๔

โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘

<http://www.journalrec.mbu.ac.th>

การพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามคุณธรรมอัตลักษณ์โรงเรียนคุณธรรม
Development of desirable behavior of students according to the moral identity
of the school moral schools Consisting

คมลิขิต นามไว¹, ระพีพัฒน์ หาญโสภณ², พระมหานิพัฐพนธ์ จิรวาทโน³, ประจักษ์ สีบุ⁴,
มณฑกานต์ บุ่งเสนห์⁵, อรัญญา บรรณากิจ⁶, จีรภา อาคม⁷ และนิลมล โคตรแสง⁸
Khomlikhit namvai, Rapeepat hansopa, Pramahanipittapoon jirawattano, Prajak Seepu,
Montakarn Bungsane, Aranya Bannakit, Jeerapa A-kom and Nilamon khotsaeng
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ.2562
Email : khomlikhit7467@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนคุณธรรม 2) เพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนคุณธรรม และ 3) เพื่อประเมินโครงการค่ายเยาวชนคนคุณธรรมของโรงเรียนคุณธรรม กลุ่มเป้าหมายคือ โรงเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาที่ 14 จำนวน 9 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แก่นนำนักเรียน 200 คน แก่นนำครูผู้บริหาร 18 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 218 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพรรณนาเหตุการณ์เกี่ยวกับการดำเนินการตามกิจกรรมโดยนำรายงานการวิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละกิจกรรมตามวัตถุประสงค์กำหนด และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณ ใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อเป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยคำตอบเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ ตามแนวของลิเคิร์ท (Likert)

¹ โรงเรียนบ้านม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

¹ BanMuang School. NongKai Primary Educational Service Area Office 1

² โรงเรียนบ้านวังมน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายเขต 1

² BanWangmon School. NongKai Primary Educational Service Area Office 1

³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus.

⁴ โรงเรียนบ้านม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

⁴ BanMuang School. NongKai Primary Educational Service Area Office 1

⁵ โรงเรียนบ้านวังมน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

⁵ BanWangmon School. NongKai Primary Educational Service Area Office 1

⁶ โรงเรียนบ้านม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

⁶ BanMuang School. NongKai Primary Educational Service Area Office 1

⁷ โรงเรียนบ้านม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

⁷ BanMuang School. NongKai Primary Educational Service Area Office 1

⁸ โรงเรียนบ้านม่วง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

⁸ BanMuang School. NongKai Primary Educational Service Area Office 1

ผลวิจัย พบว่า 1) แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามคุณธรรมอัตลักษณ์สำหรับโรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมที่มุ่งสร้างการมีส่วนร่วม 2) กิจกรรมที่มุ่งเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผล 3) กิจกรรมที่มุ่งเพิ่มพูนทักษะชีวิต 4) กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 5) กิจกรรมที่สนองตอบความสนใจ ความถนัด และความต้องการของนักเรียนทุกคน 6) กิจกรรมที่สะท้อนบริบทจริงของโรงเรียน 7) ประเมินผลการเรียนรู้จากสภาพจริง 8) กิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน กิจกรรมทั้ง 8 ข้อที่กล่าวมาข้างต้น เป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนเพื่อให้เป็นไปตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน ได้แก่ ซื่อสัตย์ ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีความอดทน มีความมุ่งมั่น ใฝ่เรียนรู้ อดทนอดกลั้น สามัคคี มีน้ำใจ เมตตา กรุณา สุภาพ มีสัมมาคารวะ กตัญญู พอเพียง ประหยัด มีจิตสาธารณะ ซึ่งยึดหลักการสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น

2) ผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนตามคุณธรรมอัตลักษณ์สำหรับโรงเรียนคุณธรรม พบว่า บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดนักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง ส่งผลดีต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม

3) ผลการประเมินโครงการค่ายยุวชนคนคุณธรรม พบว่า โดยภาพรวมผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่าอยู่ในระดับมาก วิทยากรชี้แจงขั้นตอน วิธีทำและสรุปประเด็นชัดเจนเข้าใจง่าย รองลงมาคือนักเรียนคิดว่าการอบรมเป็นประโยชน์ต่อตนเอง

คำสำคัญ: พฤติกรรมที่พึงประสงค์, คุณธรรม, อัตลักษณ์, โรงเรียนคุณธรรม

ABSTRACT

The objective of this research article is 1) To create guidelines for developing desirable behaviors according to the moral identity of the moral school 2) To develop desirable behaviors according to morality, identity of virtue schools 3) To evaluate the moral school youth camp program Virtue. The target group is the school in the school network group 14.

There are 7 schools in the sample group. 200 people, 18 teachers and administrators, a total of 218 people. Qualitative data analysis depicts events related to the activities by reporting the data analysis of each activity according to the objectives set and analyzing the data is quantitative, using basic statistics such as percentage values, average values and standard deviations as data in comparison with goals or shows the changes that occur by the round value as a 5-level evaluation according to the style of Likert.

The results of the research found that 1) guidelines for developing desirable behaviors of students according to moral identity for moral schools Consisting of 1) activities aimed at creating participation 2) activities aimed at increasing reasoning skills in analytical thinking 3) activities aimed at increasing life skills 4) The activities that focus on students are important. 5) Activities that meet the interests, aptitudes and needs of all students. 6) Activities that reflect the actual context of the school. 7) Assess learning outcomes from real conditions. 8) Activities that can be taken. Applied in the classroom, all 8 activities

mentioned above are guidelines for developing the desirable behavior of students in order to be in accordance with the people, the identity of the school. With name, honesty, diligence, responsibility, discipline, perseverance, determination in learning, patience, tolerance, unity, kindness, kindness, politeness, respect, sufficiency, economical, with public mind which adheres to the important principles of development School of virtue, ethics, etc.

2) The result of changing the behavior of students according to moral identity for the moral school found that they meet the goals set by the students. With more desirable behaviors and reduced undesirable behaviors, good results for families, schools, pores and society

3) The evaluation of the moral youth camp project found that overall, participants in the project saw that they were at a high level The speaker explained the steps How to make and summarize issues clearly, easy to understand, followed by students think that training is beneficial to themselves.

Key words: desirable behavior, morality, Identity, moral school

1. ความเป็นมาและความสำคัญ

ตามพระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 1 มาตราที่ 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามมาตรา 23 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นตามสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับการศึกษา มาตรา 24(4) จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ซึ่งความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในการพัฒนาคนของประเทศ ให้มีความรู้และทักษะทั้งทักษะพื้นฐานที่จำเป็นและทักษะวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีความตระหนักที่จะพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้คุณธรรมที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ มีความสามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีคุณธรรมจริยธรรมรักความเป็นไทยและมีความสามารถก้าวไกลในระดับสากล ซึ่งในการพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ ให้ประสานสอดคล้อง เอื้อต่อการส่งเสริม สนับสนุน สร้างความรู้ ความเข้าใจหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา สร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน คู่กับการพัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนา ให้มีศักยภาพในการธำรงรักษา เผยแผ่หลักคำสอน และเป็นแกนหลักในการพัฒนาจิตใจในวงกว้าง และด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ให้เอื้อต่อการศึกษา เพื่อสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นรากฐานของการพัฒนามีคุณภาพ ปัจจุบันปัญหาสำคัญอยู่ที่การจัดการศึกษา ที่ไม่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน ส่วนใหญ่เอาวิชาหรือศาสตร์เป็นตัวตั้ง มุ่งพัฒนาหลักวิชาการการทดสอบความรู้ และการได้มาซึ่งประกาศนียบัตรปริญญาบัตรเพื่อแสดงว่ารู้วิชานั้น ๆ การจัดการศึกษาดังกล่าวเป็นการแยกส่วนจากชีวิตจริง การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้เชื่อมโยง สัมพันธ์กับเหตุปัจจัยทั้งหมด การศึกษาใน

พุทธศาสนาจะไม่แยกส่วนโดยเห็นว่าชีวิตคือการศึกษาวีถีชีวิต เรียกว่าไตรสิกขา สิกขา การศึกษาเรียนรู้อย่างบูรณาการระหว่างชีวิต ความเป็นจริง และวิชาการเข้าไปด้วยทั้งหมด ซึ่งในการขับเคลื่อนกระบวนการ พัฒนาทุกขั้นตอนจึงต้องใช้ความรอบรู้ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย (พระพรหมบัณฑิต, 2556 อ้างถึงในระพีพัฒน์ หาญโสภณ, 2557 : 2)

สำนักงานนวัตกรรมการจัดการศึกษา (2555 อ้างถึงในระพีพัฒน์ หาญโสภณ : 2) ได้วางแนวทางให้โรงเรียนดำเนินการในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา เช่น 1) ทุกโรงเรียนจัดกิจกรรมคุณธรรม นำความรู้เชื่อมโยงสู่การเรียนการสอนตามกลุ่มสาระต่าง ๆ 2) พัฒนาโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบ และโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน 3) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสนับสนุนรูปแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลาย โดยเฉพาะกิจการลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี และค่ายคุณธรรม 4) ส่งเสริมความเข้มแข็งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนขยายไปยังโรงเรียนขยายโอกาสและพัฒนา ระบบส่งเสริมความประพฤติของนักเรียน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ที่ผ่านมาจะมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาให้ได้ว่าซึ่งรูปแบบแนวทางกระบวนการที่เป็นไปเพื่อการสนับสนุนนโยบายด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม มีผลการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งสถาบันต่าง ๆ ที่ส่วนมากเกี่ยวข้องกับปัญหาสังคม สภาพการพัฒนาตัวบ่งชี้ด้านคุณธรรม จริยธรรมที่พบว่ายังมีความก้าวหน้าช้ากว่าต่างประเทศ (สุพรรณิ ไชยอำพร, 2551 : 1-24) สอดคล้องกับที่ เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และ รุ่งเรือง สุชาภิรมย์, 2550 : บทสรุปผู้บริหาร (ฉ-ฐ) ; สมปอง ใจดีเฉย และคณะ, 2554 : ข-ต ; ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ, 2544 : 6-11) ได้สังเคราะห์งานวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของประเทศต่าง ๆ ยังพบว่าปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ล้วนระบุถึงความเสี่ยงและความเป็นไปของคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์เกิดจากสภาพการทางสังคมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุเทคโนโลยีและการสื่อสารตามกระแสสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ทำให้อิทธิพลค่านิยมของนักเรียนเปลี่ยนไป การปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดในสภาวะสังคมที่เปลี่ยนไปในหลายมิติ สังคมส่วนใหญ่มุ่งแข่งขัน ขาดความตระหนักในความรับผิดชอบต่อสังคมมวลรวม ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลบุตรหลานอย่างทั่วถึง เป็นเหตุให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น การบริโภควัตถุอันตราย พฤติกรรมลอกเลียนแบบอย่างที่ไม่ดีจากสื่อที่ไม่สร้างสรรค์ ขาดระเบียบวินัยทางสังคม ทะเลาะวิวาท มั่วสุมยาเสพติด

สำนักงานพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561 : 2-5) ได้ดำเนินงานตามนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม เพื่อให้เยาวชนทุกคน มีความรู้ ความสามารถ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สรุปได้ว่าการพัฒนาคุณธรรมให้กับเยาวชนของชาติจำเป็นต้องดำเนินการจัดทำ “โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.” เพื่อพัฒนาโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาตระหนักรู้ เข้าใจ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ และสร้างความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี รวมทั้งสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรมโดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน รูปแบบของโรงเรียนคุณธรรมนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้จริงโดยหลักการของโรงเรียนคุณธรรมสามารถนำไปใช้ได้กับโรงเรียนในทุกศาสนา ไม่ผูกขาดกับศาสนาใดศาสนาหนึ่ง เปรียบเสมือนเป็นคุณธรรมสากล ที่จะช่วยให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน “ลดลง” และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ “เพิ่มขึ้น” ซึ่งนับเป็นการพัฒนาเยาวชน ผู้ปกครอง และชุมชน ได้อย่างยั่งยืน

การจัดค่ายยุวชนคนคุณธรรมเป็นแนวทางหนึ่งในการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ตามศาสตร์พระราชา และสนองพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และพระประสงค์

ของรัชกาลที่ 10 สู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวจะต้องฝึกภาวะผู้นำให้แก่นักเรียนแกนนำ เพื่อไปเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนผ่านการจัดค่ายยุวชนคนคุณธรรม ที่เน้นให้นักเรียนทุกคนในโรงเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงผ่านการจัดทำโครงการพัฒนาจริยคุณและการปฏิบัติกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายนั้นคือนักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง ปฏิบัติตนเป็นคนดีของครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและสังคม ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างคนดีให้บ้านเมืองต่อไป (สำนักงานพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2561 : 1-5)

ดังนั้น กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 14 (สังคม 2) ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย ได้ตระหนัก และให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จึงได้ดำเนินการโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้น เพื่อเป็นส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนทุกคนมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เพิ่มมากขึ้น และมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง ผ่านกระบวนการศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้แนวคิดทฤษฎีและแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน ตลอดจนผลที่เกิดจากการดำเนินงานดังกล่าว โดยนำมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามคุณธรรมอัตลักษณ์สำหรับโรงเรียนคุณธรรมเครือข่ายสถานศึกษาที่ 14 (สังคม 2) จังหวัดหนองคาย

2.2 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามคุณธรรมอัตลักษณ์สำหรับโรงเรียนคุณธรรมเครือข่ายสถานศึกษาที่ 14 (สังคม2) จังหวัดหนองคาย

2.3 เพื่อประเมินโครงการค่ายเยาวชนคนคุณธรรมของโรงเรียนคุณธรรม เครือข่ายสถานศึกษาที่ 14 (สังคม2) จังหวัดหนองคาย

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

3.1 นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน

3.2 นักเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน

3.3 โรงเรียนคุณธรรม ในเครือข่ายสถานศึกษาที่ 14 (สังคม2) จังหวัดหนองคาย นำแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามคุณธรรมอัตลักษณ์ที่เหมาะสม ไปประยุกต์ใช้กับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษาตามบริบทได้อย่างเหมาะสม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินงานครั้งนี้ ได้กำหนดขั้นตอน และระยะเวลาในการดำเนินการ ดังนี้

4.1) ขั้นตอนการดำเนินงาน

โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning) การศึกษา รวบรวม และเรียบเรียงเป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 เพื่อเป็นเนื้อหาที่ให้คำตอบในเชิงทฤษฎีต่อคำถามในที่ว่า “ต้องการพัฒนาด้านใดบ้าง แต่ละด้านนั้นมีแนวทางในการพัฒนาได้อย่างไร?”

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (Acting, Do) การมีส่วนร่วม ส่งเสริมสนับสนุน และการเป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้มีการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ (action plan) โดยมุ่งให้บรรลุผลในโครงการที่กำหนดไว้จากขั้นตอนที่ 2 ตามหลักการ “มุ่งการเปลี่ยนแปลง และมุ่งให้เกิดการกระทำเพื่อบรรลุผล” พิจารณาถึงการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ทางการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ในการนำแผนสู่

การปฏิบัติ เช่น การจัดทีมงาน การแบ่งงาน การมอบอำนาจหน้าที่ การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบ การกำหนดเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร ทั้งในแนวดิ่งและแนวนอน ทั้งภายในโรงเรียน และระหว่างโรงเรียน เครือข่าย การจัดระบบการติดตามผล เป็นต้น

ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมจัดทำเครื่องมือในการประเมินโครงการ มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันจัดทำเครื่องมือในการใช้เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติงาน 2) กิจกรรมประเมินตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด เป็นตัวบ่งชี้ที่คาดหวังให้เกิดขึ้นก่อนนำแผนปฏิบัติการลงสู่การปฏิบัติ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นข้อมูลเปรียบเทียบกับข้อมูลการดำเนินงานในระยะต่อ ๆ ไปโดยดำเนินการ 3) กิจกรรมนำโครงการที่กำหนดในแผนปฏิบัติการสู่การปฏิบัติ มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันลงมือปฏิบัติตามแผนที่ได้จากการจัดกระทำร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกต/การประเมิน (observing, Check) เป็นการสังเกตเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน เป็นผลในเรื่องที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง (change) การเรียนรู้ (learning) และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น (emerging of new knowledge) ในระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับหน่วยงาน

ประกอบด้วยการดำเนินงาน 2 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมกำหนดรูปแบบ และวิธีการสังเกตผล มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันกำหนดรูปแบบการสังเกตผลตามสภาพจริงของผลการดำเนินงานที่คาดหวังและไม่คาดหวัง จุดเด่น จุดบกพร่อง และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขดำเนินโครงการ/กิจกรรม และร่วมกันสรุปสิ่งที่กระทำสำเร็จ ไม่สำเร็จ สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข และการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น 2) กิจกรรมการสังเกตผล และรายงานผล โดยใช้รูปแบบและวิธีการสังเกตตามที่ร่วมกันกำหนดในกิจกรรมข้อ 1

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล/การปรับปรุง (Reflecting/Act) การนำเอาเทคนิคการถอดบทเรียน (lesson distilled) มาใช้เป็นเทคนิคการทบทวน หรือสรุปประสบการณ์การทำงานในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในภายนอก ซึ่งทำให้เกิดผลอย่างที่เป็นอยู่ ทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ เน้นการระดมสมอง พุดคุย เล่าเรื่อง สังเคราะห์ จับประเด็นกระบวนการทำงานเชิงบทเรียนหรือประสบการณ์ เป็นการสืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงานโดยใช้วิธีการสกัดความรู้และประสบการณ์จากผู้ร่วมวิจัย พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน การเรียนรู้และความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานทั้งที่สำเร็จหรือไม่สำเร็จ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย และสามารถเผยแพร่ศึกษาเรียนรู้ได้

4.2 เครื่องมือ

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือตามกรอบแนวคิดของ Mills (2007) ซึ่งจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) **แบบสังเกต (Observation form)** โดยเป็นแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไปเป็นสมาชิกหรือมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ หรือกิจกรรมนั้นด้วย ซึ่งจะทำให้ได้เห็นพฤติกรรมเหตุการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม 2) **แบบตรวจสอบหรือบันทึก (Examining/records)** ได้แก่ การบันทึกอนุทิน (Journal) การบันทึกเสียงและบันทึกภาพ (Audiotapes and videotapes) หลักฐานสิ่งของ (Artifacts) การบันทึกภาคสนาม (Field notes) และ 3) **แบบประเมิน (Rating Scale)** สร้างคำตอบตามแนวของลิเคิร์ต (Likert , 1961) ให้เลือก 5 ระดับ

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้ขอความร่วมมือกับครูแกนนำผู้รับผิดชอบโครงการในโรงเรียนเครือข่าย ดำเนินการเก็บข้อมูล และร่วมกันสะท้อนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังดำเนินโครงการ ตลอดจนเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยส่งกลับคืนมาเพื่อประเมินเป็นระยะตามที่ได้กำหนดร่วมกันไว้ในชั้นวางแผน

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์จากข้อความพรรณนาเหตุการณ์เกี่ยวกับการดำเนินการตามกิจกรรม โดยนำรายงานการวิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละกิจกรรมตามวัตถุประสงค์กำหนด
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณ ใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อเป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยคำตอบเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) สร้างคำตอบตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ได้แก่ ระดับมากที่สุด (4.21 – 5.00) ระดับมาก (3.41 – 4.20) ระดับปานกลาง (2.61 – 3.40) ระดับน้อย (1.81 – 2.60) ระดับน้อยที่สุด (1.00 – 1.80)

5. ผลการวิจัย

5.1) ผลการสร้างแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามคุณธรรมอัตลักษณ์ สำหรับโรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

- 1) กิจกรรมที่มุ่งสร้างการมีส่วนร่วม เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องปฏิบัติร่วมกันทั้งโรงเรียน สร้างเสริมคุณลักษณะของการทำงานร่วมกัน สร้างสรรค์ค่านิยมที่ดีงามของกลุ่ม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลมีความสามัคคี มีน้ำใจที่ต่อกัน และมุ่งสร้างประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
- 2) กิจกรรมที่มุ่งเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผล เป็นการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนเฝ้าหาความรู้เพื่อแก้ไขปัญหา ได้คิดเป็น มีการตัดสินใจที่ดีภายใต้เหตุผลที่สืบเสาะค้นหา เน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถนำทักษะจากการเรียนรู้มาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้
- 3) กิจกรรมที่มุ่งเพิ่มพูนทักษะชีวิต การรู้จักทำงานเป็นทีม ทักษะการร่วมกันแก้ปัญหา รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักการสังเกตสิ่งแวดล้อม และนำมาใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันฝึกทักษะชีวิต ความอดทน อดกลั้น การช่วยเหลือมีน้ำใจ และจิตอาสา
- 4) กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง นักเรียนคิด นักเรียนเลือก ลงมือทำ ประเมินผล และปรับแผนด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยมีครูเป็นที่ปรึกษากิจกรรม
- 5) กิจกรรมที่สนองตอบความสนใจ ความถนัด และความต้องการของนักเรียนทุกคน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมกันวางแผน คิดวิเคราะห์ ระดมสมอง อภิปราย ลงมือปฏิบัติ สรุปความรู้ถอดบทเรียนที่ได้รับ ช่วยสร้างความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้ ความมั่นใจในการแก้ปัญหาและร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ดีงามด้านคุณธรรม
- 6) กิจกรรมที่สะท้อนบริบทจริงของโรงเรียน สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่และชีวิตจริงของนักเรียน ผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน รวมทั้งชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมภาคีรัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายโรงเรียนคุณธรรม

7) ประเมินผลการเรียนรู้จากสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นหรือลดลง ซึ่งเป็นการประเมินการปฏิบัติงานของนักเรียน (Performance Assessment)

8) กิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน และการเรียนการสอนในสาระวิชาหลักต่าง ๆ ได้ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ตามสาระวิชา ได้ฝึกฝนคุณธรรมจริยธรรม ฝึกการทำงานเป็นทีม ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการทำงานด้วยตนเอง เห็นคุณค่าของการทำงานเห็นคุณค่าของตนเอง เกิดความมั่นใจในตนเอง รู้จักดูแลตนเองให้ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า และเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ

ซึ่งกิจกรรมทั้ง 8 ข้อที่กล่าวมาข้างต้นเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน เพื่อให้เป็นไปตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน ได้แก่ ซื่อสัตย์ ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีความอดทน มีความมุ่งมั่น ใฝ่เรียนรู้ อดทนอดกลั้น สามัคคี มีน้ำใจ เมตตากรุณา สุภาพ มีสัมมาคารวะ กตัญญู พอเพียง ประหยัด มีจิตสาธารณะ ซึ่งยึดหลักการสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น

5.2) ผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนตามคุณธรรมอัตลักษณ์สำหรับโรงเรียนคุณธรรม

ผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนตามคุณธรรมอัตลักษณ์สำหรับโรงเรียนคุณธรรมพบว่า บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดนักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง ส่งผลดีที่ต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม ดังนี้

(1) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

1) นักเรียนมีการพัฒนาด้านตนเองตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน และการลงมือปฏิบัติโครงการส่งผลให้นักเรียนมีวินัยดี พุดจาสุภาพ ส่งงานตรงเวลา ทั้งขณะเป็นที่ รักษาความสะอาด ช่วยเหลืองานโรงเรียนด้วยความเต็มใจ รับประทานอาหารกลางวันหมดภาค ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัด ปิดไฟ ปิดพัดลม เมื่อไม่ใช้ มี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกเพิ่มขึ้น รู้จักการทำงานเป็นทีมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม มีภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

2) นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นไปตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนที่กำหนดไว้เป็นส่วนใหญ่ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและส่วนรวมมากขึ้น นักเรียนมีพฤติกรรมด้านระเบียบวินัยเพิ่มมากขึ้น เช่น การเดินแถว การแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ประพฤติปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบของโรงเรียนได้ดีขึ้น นักเรียนมีพฤติกรรมด้านจิตอาสาเพิ่มมากขึ้น เช่น การแสดงความมีน้ำใจ การรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และการเสียสละเวลาว่างช่วยงานครูและผู้ปกครอง เป็นต้น

3) นักเรียนพัฒนาด้านตนเองในทิศทางที่ดีเพิ่มมากขึ้น เช่น มีสมาธิในการเรียน กล้าแสดงออกกระตือรือร้น ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตั้งใจฝึกปฏิบัติงานต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน

(3) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับครู

การพัฒนาด้านตนเองตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนและมีส่วนร่วมในพัฒนางานมาทำงานและเข้าสอนตรงเวลา พุดจาสุภาพ เตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ประกอบการสอน ส่งงานที่ได้รับมอบหมายตามกำหนด ช่วยเหลืองานของโรงเรียนด้วยความเต็มใจ ใช้อุปกรณ์ ในการเรียนการสอนและการทำงานอย่างประหยัดตาม ความจำเป็นปิดไฟ ปิดพัดลม เมื่อไม่ใช้งาน ออกแบบ กิจกรรมบูรณาการคุณธรรมเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

(4) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้บริหาร

ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา เป็นผู้นำในการขับเคลื่อน บริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่ตรง เวลาและเต็มเวลา นิเทศการเรียนการสอนตามกำหนด ใช้วัสดุ อุปกรณ์อย่างคุ้มค่า พุดจาสุภาพ เป็นแบบอย่างที่ดี

(5) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน

จากกระบวนการดำเนินงานโครงการโดยใช้แนวคิด หลักการ รูปแบบและวิธีการที่หลากหลายให้ทุกคนได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงบวกในโรงเรียน ทำให้เกิดองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดี บทเรียนที่ใช้ในการพัฒนาคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน

โรงเรียนมีสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ร่มรื่น เหมาะสมเป็นสถานที่เรียนมากขึ้น บริเวณโรงเรียนมีความสะอาด อาคารเรียนและสถานที่ต่าง ๆ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม ในด้านบรรยากาศ พบว่า ผู้บริหาร ครู และนักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีบรรยากาศของการร่วมมือกันและมีการเรียนรู้ร่วมกัน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น เช่น การมอบทุนการศึกษา การบริจาคเงินเพื่อจัดซื้อวัสดุและอุปกรณ์ของโรงเรียน การบริจาคเงินเพื่อก่อสร้างและซ่อมแซมอาคาร ปรับปรุงภูมิทัศน์ของโรงเรียน สนับสนุนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเป็นแกนนำจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ช่วยงานพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ช่วยเสริมแรงในการจัดอาหารกลางวัน เป็นต้น ภาคีเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วม สนับสนุน พบว่า ส่วนใหญ่จะมาจากชุมชน ภาครัฐราชการ/รัฐวิสาหกิจ ผู้ปกครองและครอบครัว ภาคเอกชน องค์กรมูลนิธิ ชุมชน และสมาคมต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามาสนับสนุนการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเพิ่มขึ้น เช่น การบริจาคเงิน อนุเคราะห์ให้ใช้อาคารสถานที่ และจัดหาบุคลากร

โรงเรียนเกิดนวัตกรรมองค์ความรู้ของการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งได้จากการดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียน พบว่า เริ่มมีการพัฒนารูปแบบโมเดลหรือยุทธศาสตร์การดำเนินโครงการคุณธรรม การจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยบูรณาการการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมเข้าไปสู่รายวิชาบางรายวิชาและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน องค์ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้และการถอดบทเรียนจากปราชญ์ชาวบ้านและวัฒนธรรมของชุมชน และนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยใช้การดำเนินโครงการคุณธรรมเป็นฐาน เป็นต้น

โรงเรียนได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนใกล้เคียง ชื่อเสียงของโรงเรียนในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้ดีขึ้น ทำให้โรงเรียนใกล้เคียงมาศึกษาดูงานด้านคุณธรรมจริยธรรม

(6) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับครอบครัว

ผู้ปกครองเห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุตรหลานว่ามีการพัฒนาตนเองด้านระเบียบวินัย มีความ รับผิดชอบในการเรียน การทำการบ้าน การเข้านอน – ตื่นนอนตรงเวลาเพื่อมาให้ทันเข้าแถวเคารพธงชาติ และมีการช่วยเหลืองานบ้าน ทำให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญและเป็นแบบอย่างที่ดีให้ความร่วมมือในการดูแล นักเรียนและกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น

(7) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับชุมชน

ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ตระหนักและเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมให้ นักเรียนเป็นเยาวชนที่ดีของสังคม เข้ามามีส่วนร่วม สนับสนุนโรงเรียนในด้านกำลังทรัพยากร บริจาคปัจจัยสร้าง อาคารหอประชุม ให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม ต่าง ๆ อย่างมีความสุข

โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียนที่พึงสังเกตได้ ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้กำหนดโครงการ กิจกรรมเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวินัย 2) ความพอเพียง และ 3) จิตสาธารณะ พบว่า บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด ดังนี้

การมีวินัย ได้แก่ 1) นักเรียนร่วมกันรักษาความสะอาดในห้องเรียนและบริเวณที่ได้ รับผิดชอบ 2) นักเรียนทำงานส่งทันเวลาครบทุกชิ้นและทำด้วยตนเอง 3) นักเรียนปิดน้ำปิดไฟทุกครั้งเมื่อไม่ใช้ 4) นักเรียนมาโรงเรียนทันเวลาเสมอ 5) นักเรียนแต่งกายถูกระเบียบของโรงเรียน 6) นักเรียนตัดผมทุกต้น เดือน 7) นักเรียนรักษาสีผิวและรู้จักหน้าที่ของตนเอง

ความพอเพียง ได้แก่ 1) นักเรียนรู้จักออม และใช้เงินตามความจำเป็น 2) นักเรียนเล่นหรือ ใช้สิ่งของของตนเองมีอยู่ด้วยความเต็มใจกินอยู่อย่างง่ายตามสภาพจริง 3) นักเรียนนำสิ่งของที่มีอยู่ทดแทนสิ่งที่ขาด หรือประดิษฐ์ของเล่นง่ายๆ ได้ด้วยตนเอง 4) นักเรียนใช้สิ่งของส่วนร่วมพอควรตามความจำเป็น 5) นักเรียนใช้น้ำไฟเท่าที่จำเป็นและปิดทุกครั้งที่ใช้เสร็จเสมอ

จิตสาธารณะ ได้แก่ 1) นักเรียนอาสาช่วยงานต่าง ๆ 2) นักเรียนรู้จักแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น ได้โดยไม่เรียกร้องสิ่งตอบแทน 3) นักเรียนดูแลรักษาสาธารณสมบัติ และสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ 4) นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน วัด ชุมชนและสังคม

5.3) ผลการประเมินการจัดค่ายเยาวชนคนคุณธรรม พบว่า ผลการประเมินโครงการ ค่ายเยาวชนคน คุณธรรม ของกลุ่มเครือข่ายที่ 14 ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย ณ โรงเรียนบ้านม่วง ตำบล บ้านม่วง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ระหว่างวันที่ 6 – 8 มีนาคม 2562 พบว่า โดยภาพรวมผู้เข้าร่วม โครงการเห็นว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$ S.D. = .439) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า วิทยากรชี้แจงขั้นตอน วิธี ทำและสรุปประเด็น ชัดเจนเข้าใจง่าย ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$ S.D. = .500) รองลงมาคือ นักเรียนคิดว การอบรมเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$ S.D. = .501) และน้อยที่สุด ได้แก่ นักเรียนเข้าใจตัวชี้วัด ของโครงการคุณธรรมของกลุ่ม ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$ S.D. = .844)

5.4) ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการอบรมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ของนักเรียน พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายได้ พบว่า 1) ด้านกระบวนการขั้นตอนการจัดกิจกรรม ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในระดับมากทุกข้อ 2) ด้าน เจ้าหน้าที่และวิทยากร พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า พึงพอใจอยู่ใน ระดับมากทุกข้อ และพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ สถานที่สำหรับการให้บริการมีความเหมาะสม และ 4) ด้าน คุณภาพ พบว่า พึงพอใจระดับมากทุกข้อ และระดับมากที่สุดมากที่สุด ได้แก่ ได้เข้าร่วมโครงการหรือได้รับ บริการที่เป็นประโยชน์

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1) ผลการสร้างแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามคุณธรรมอัตลักษณ์ สำหรับโรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมที่มุ่งสร้างการมีส่วนร่วม 2) กิจกรรมที่มุ่งเพิ่มพูนทักษะ การคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผล 3) กิจกรรมที่มุ่งเพิ่มพูนทักษะชีวิต 4) กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 5) กิจกรรม

ที่สนองตอบความสนใจ ความถนัด และความต้องการของนักเรียนทุกคน 6) กิจกรรมที่สะท้อนบริบทจริงของโรงเรียน 7) ประเมินผลการเรียนรู้จากสภาพจริง 8) กิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน ซึ่งกิจกรรมทั้ง 8 ข้อที่กล่าวมาข้างต้นเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน เพื่อให้เป็นไปตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน ได้แก่ ซื่อสัตย์ ซื่อสัตย์ ขยัน รับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีความอดทน มีความมุ่งมั่น ใฝ่เรียนรู้ อดทนอดกลั้น สามัคคี มีน้ำใจ เมตตา กรุณา สุภาพ มีสัมมาคารวะ กตัญญู พอเพียง ประหยัด มีจิตสาธารณะ ซึ่งยึดหลักการสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม จริยธรรม เป็นต้นสอดคล้องกับที่ไพศาล มั่นอก และ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2557 : 99-117) ได้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์ 5 อย่าง ได้แก่ กลยุทธ์การเข้าค่ายคุณธรรม กลยุทธ์การสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม กลยุทธ์วันพุทธพบพระละกิเลส กลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในชีวิตประจำวัน และกลยุทธ์ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า หลังการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้วยกลยุทธ์ทั้ง 5 กลยุทธ์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การมีความซื่อสัตย์สุจริต การมีความขยันอดทน การมีสติปัญญา และการมีความเพียร ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาพจน์นรินทร์ ฐิตวิโส (2552 : 1) กล่าวว่า ลักษณะวิจัยปฏิบัติการ (action research) ซึ่งทำให้เด็กไทยสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยวิธีคิดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์นั่นเอง และเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดคุณธรรมอัตลักษณ์ในโรงเรียน เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำความดีแบบเชิงรุก เช่นเดียวกับที่ สิทธิศักดิ์ แก้วทา และทีปพิพัฒน์ สันตะวัน (2555 : 49-62) สุระ อ่อนแพง ปัญญา สังขวดี วิทยา จันทรศิลา และสำราญ มีแจ้ง (2556 : 258-265) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่ามี 3 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 คุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา 14 ประการ องค์ประกอบที่ 2 วิธีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน มี 4 วิธี ดังนี้ 1) การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) การจัดกิจกรรมโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม 4) การจัดกิจกรรมพัฒนาตามวิถีชีวิตในชุมชน องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การทบทวนพันธกิจ 2) การวางแผน 3) การดำเนินงาน 4) การติดตามประเมินผล 5) การรายงานผล การประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่สร้างขึ้น มีความเป็นไปได้ในระดับมาก และมีความมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

6.2) ผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนตามคุณธรรมอัตลักษณ์สำหรับโรงเรียนคุณธรรม

ผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนตามคุณธรรมอัตลักษณ์สำหรับโรงเรียนคุณธรรม พบว่า บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดนักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง ส่งผลลัพธ์ที่ดีต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม ได้แก่ 1) นักเรียนมีการพัฒนาตนเองตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน และการลงมือปฏิบัติโครงการส่งผลให้นักเรียนมีวินัยดี พุดจาสุภาพ ส่งงานตรงเวลา ทั้งขณะเป็นที่ รักษาความสะอาด ช่วยเหลืองานโรงเรียนด้วยความเต็มใจ รับประทานอาหารกลางวันหมดถาด ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัด ปิดไฟ ปิดพัดลม เมื่อไม่ใช้ มี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกเพิ่มขึ้น รู้จักการทำงานเป็นทีมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม มีภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น 2) นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นไปตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนที่กำหนดไว้เป็นส่วนใหญ่ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและส่วนรวมมากขึ้น นักเรียนมีพฤติกรรมด้านระเบียบวินัยเพิ่มมากขึ้น เช่น การเดินแถว การแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ประพฤติปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบของโรงเรียนได้ดีขึ้น นักเรียนมีพฤติกรรมด้านจิตอาสาเพิ่มมากขึ้น เช่น การแสดงความมีน้ำใจ การรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ต่อตนเองและผู้อื่น และการเสียสละเวลาว่างช่วยงานครูและผู้ปกครอง เป็นต้น 3) นักเรียนพัฒนาตนเองในทิศทางที่ดีเพิ่มมากขึ้น เช่น มีสมาธิในการเรียน กล้าแสดงออกกระตือรือร้น ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ตั้งใจฝึกปฏิบัติงานต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสมปอง ใจดีเฉย และคณะ (2554 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษากระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม บางมูลนากโมเดล พบว่า กระบวนการขับเคลื่อนสู่การเป็นบางมูลนากโมเดลใช้หลักสูตรของศูนย์คุณธรรมเป็นหลักเพื่อตอบสนอง ยุทธศาสตร์ 3 ด้าน ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาครู ยุทธศาสตร์การพัฒนานักเรียน และยุทธศาสตร์การพัฒนา สภาพแวดล้อม โดยใช้โครงงานคุณธรรมเป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนโครงการ ร่วมกับงานวินัยนักเรียน และกิจกรรม/โครงการด้านการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียน ซึ่งการใช้โครงงานคุณธรรมเป็น เครื่องมือหลักนั้น มิได้เป็นตัวกลจักรที่ทำให้นักเรียนมีคุณธรรมโดยตรง แต่เป็นกลไกที่ช่วยพัฒนาการคิดให้กับ นักเรียน ซึ่งเมื่อนักเรียนคิดดี และคิดเป็น คิดวิเคราะห์เชิงระบบจะก่อเกิดอาวุธทางปัญญาและเกิดคุณธรรมขึ้น ภายในตัวเองตามมาในที่สุด ซึ่งโครงงานคุณธรรมในแต่ละห้องเรียนล้วนมาจากการร่วมคิดร่วมทำของนักเรียน ตามที่ตนเองถนัด มีความชอบ ทำแล้วเกิดความสุข และได้เรียนรู้คุณธรรมความดีความงามที่หลากหลายใน ระหว่างที่ตนเองปฏิบัติกิจกรรมโดยมีครูเป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้อำนวยความสะดวกในขณะปฏิบัติกิจกรรม อย่างใกล้ชิด ซึ่งสอดคล้องกับศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ (2560 : 18-23) ได้รายงานข้อมูลการ นิเทศอาสาดิตตามการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ในปี พ.ศ.2558 จำนวน 130 แห่ง พบว่าโรงเรียนที่ดำเนินการ ในระหว่างปี 2555-2558 มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก

8 ข้อเสนอแนะ

8.1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

โรงเรียนต้นแบบคุณธรรม ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ควรมีการ ขยายผลไปยังโรงเรียนอื่นด้วยวิธีการ coaching and mentoring โดยโรงเรียนต้นแบบควรเป็นพี่เลี้ยงให้แก่ โรงเรียนอื่น ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในวงกว้างมากขึ้น และช่วยให้การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมอยู่ใน สังคมไทยอย่างยั่งยืน

การดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ให้ประสบความสำเร็จนั้นกลไกสำคัญเกิดจาก ความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรภายในโรงเรียนทุกระดับ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมมีความต่อเนื่อง โรงเรียนควรสร้างครูแกนนำและนักเรียนแกนนำรุ่น ใหม่ขึ้นมาทดแทน ครูแกนนำที่กำลังจะเกษียณและนักเรียนแกนนำที่จะสำเร็จการศึกษา ด้วยการสร้าง ประสพการณ์ร่วมกัน เรียนรู้วิธีการจากการทำงานร่วมกัน จนเกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถประยุกต์ใช้ เป็นหลักปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์

8.2) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

การดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ให้ประสบผลสำเร็จไม่ควรใช้การสั่งการ หรือบังคับ ให้ทำ แต่ผู้บริหาร ครู หรือนักเรียนแกนนำ ต้องหาวิธีการที่ทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญ และเห็นคุณค่าของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียน และพร้อมที่จะทุ่มเทแรงกาย แรงใจ และร่วมมือ กันในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียนด้วยความเต็มใจ

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาอันพอสมควรและต้องอาศัย ความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงจะประสบความสำเร็จ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินงานอย่าง ต่อเนื่องและเป็นระบบ และทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรู้สึกว่าการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียนเป็นเรื่อง ปกติที่อยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน และกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรในที่สุด

จากการศึกษาพบว่า การนิเทศติดตามโดยผู้นิเทศเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นโรงเรียนจึงได้มีการสร้างกลุ่ม “ผู้นิเทศจิตอาสา” เป็นกลุ่มคณะผู้บริหาร ทำหน้าที่ติดตามการดำเนินงานสะท้อนสภาพการดำเนินงานและช่วยแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นภายในโรงเรียน โดยดำเนินการทั้งในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งถือเป็นการนิเทศติดตามภายใน

8.3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

โรงเรียนคุณธรรม มีความหลากหลายของการดำเนินงานที่น่าสนใจ ผลจากการดำเนินงานทำให้ได้แนวทางการดำเนินงานและนวัตกรรมที่น่าสนใจในการพัฒนาความดี ซึ่งเกิดจากความคิดและความตั้งใจของนักเรียนที่ต้องการแก้ปัญหาและต้องการทำความดีด้วยตนเอง ดังนั้น จึงควรมีการรวบรวมและสังเคราะห์องค์ความรู้ สำหรับให้ครูและนักเรียนรุ่นใหม่ในโรงเรียนรวมถึงโรงเรียนเครือข่ายได้เรียนรู้วิธีการสร้างความดีด้วยให้บรรลุผลต่อไป

โรงเรียนคุณธรรม เป็นเครื่องมือหนึ่งในการขับเคลื่อนด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน อย่างไรก็ตาม ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาวิธีการอื่น ๆ หรือนวัตกรรมใหม่ ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม เพื่อเพิ่มทางเลือกที่ถูกจริตโรงเรียนซึ่งมีบริบทที่หลากหลายแตกต่างกันไป

9. บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.*

2545). กรุงเทพฯ: พริกหวาน กราฟฟิค.

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่, และ รุ่งเรือง สุขาภิรมย์. (2550). *การสังเคราะห์งานวิจัยคุณลักษณะและ*

กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่าง ๆ. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

หน้า บทสรุปผู้บริหาร ฉ-ฐ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. (2544). *ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 6-11.

พระมหาพวงศันรินทร์ ฐิตวโส. (2552). *คู่มือโครงการคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติ “เยาวชนไทย ทำดี ถวาย*

ในหลวง”. กรุงเทพฯ: กลุ่มกัลยาณมิตรเพื่อการเสริมสร้างเครือข่ายวิถีพุทธ. หน้า 1.

ไพศาล มั่นอก และ ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2557). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนา

คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก : กรณีศึกษาของนักเรียนโรงเรียน
วิเศษชัยชาญ. *วิทยาคมวารสารสุทธิปริทัศน์*. 28(88) หน้า 99-117.

ระพีพัฒน์ หาญโสภณ. (2557). *การประเมินโรงเรียนวิถีพุทธ*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. หน้า 2

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2559). *คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม*.

กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. หน้า 18-23.

สมปอง ใจดีเฉย และคณะ. (2554). *การสังเคราะห์องค์ความรู้กระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้าน*

คุณธรรม จริยธรรม. กรุงเทพฯ: ศูนย์คุณธรรม และคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ. หน้า ข-ต.

- สมปอง ใจดีเฉย, วราลักษณ์ อ้อยชัยศรี, และพิมพ์ชยา ธนโชติชูติวัฒน์. (2554). *ศูนย์การเรียนรู้โรงเรียน*
ต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล). ค้นเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2562. จาก
<http://moralcenter.or.th/images/files/พัฒนาแหล่งการเรียนรู้-7-5.pdf>
- สำนักงานพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สพฐ. (2561). *โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มาตรฐานและ*
ตัวชี้วัด. หน้า 2-5 ค้นเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2562. จาก <http://www.pkt.ac.th/moral/>
- สำนักงานพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สพฐ. (2561). *โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ค่ายยุวชนคน*
คุณธรรม. หน้า 1-5 ค้นเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2562. จาก <http://www.pkt.ac.th/moral/>
- สิทธิศักดิ์ แก้วทา และทีปพิพัฒน์ สันตะวัน. (2555). แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม
ของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิจิตร. *วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา*.
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 7(20), 49-62.
- สุพรรณิ ไชยอำพร. (2551). รูปแบบแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสาร*
พัฒนาสังคม. 10(2).หน้า 1-24.
- สุระ อ่อนแพง ปัญญา สังขวดี วิทยา จันทรศิลา และสาราญ มีแจ้ง. (2556). รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนา
คุณธรรม จริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์* มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15, 258-265.
- Mills, G. E. (2007). *Action research: A Guide for the teacher researcher*. 3rd ed. New
Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Likert, Rensis A. (1961). *New Patterns of Management*. New York: McGraw-Hill Book
Company Inc.